

pajo. Gledé števila obrača se v zadnjem času od leta do leta na boljše. Lani je pristopilo društvu na novo 135 udov, odstopilo pa, ali z letnino zaostalo 83, tako da se je število letnikov pomnožilo iz predlanskega leta na lani za 52 in da se bo še močnejše, ker je nekaj zaostalin sigurno še pričakovati. Kdor ne plača, ne dobi knjig, in tudi ne pride v imenik. Da bi se nabiranje pospešilo in o pravem času končalo, trebalo je več poverjenikov na to nekaterikrat opozoriti. Da društvu ne odpadejo, treba je bilo tudi pogostokrat gledé iz ene dekanije v drugo preselivših se bivših članov njih nove poverjenike opomniti. Nekaj z društveninami zaostalih ustanovnikov je bilo na to opozorjenih, da so s parcijelnimi doneski delj časa še na dolgu. Več odličnejših letnih članov je poprosil odbor, naj pristopijo društvu kot ustanovniki; isto tako več odličnjakov, ki doslej niso bili udje, da se tako nadomesté po smrti prouzročene izgube med ustanovniki. Pozivi so bili vsaj deloma uspešni in doseglo se je toliko, da število ustanovnikov ne gre po rakovi poti. Tudi več družih gospodov, poprošenih, naj bi podpirali naše društvo, je Matici pristopilo z letnimi doneski. Da se društvo jači in do dobrega ojači, treba vsestranske vspodbude, treba pred vsem marljivih in delavnih poverjenikov. Odbor uže stori svoje, da draštvenike zadovolji, naj bi ga le občinstvo dobro podpiralo in še pridnejše po svojih poverjenikih pristopalo. V ljubljanski škofiji so ostale lanskega leta gledé društvenikov razmere precej nespremenjene: nič posebnega narastaja, nič primanjkljaja, isti precej ugodni stan. Tudi v lavantinski škofiji nič bistvenih sprememb; večina pri starem: le Žalec in Št. Lenart sta napredovala, Brežice pa in Št. Jurij nazadovala. Slabše je z goriško škofijo: napredka pač nikjer, pa nazadek v cirčniški, deloma celo v goriški, dalje v kanalski in šentpeterski dekaniji. V tržaško-koperski škofiji sta se skrčili črniška in tomajska dekanija, drugod je ostalo vse nespremenjeno. V krški škofiji vse pri starem, razven Beljaka in Pliberka, ki napredujeta. V sekovski škofiji vse pri starem. Drugod tudi tako, razven Zagreba, ki je napredoval. Vsled smrti, preselitve ali pa odpovedidosedanjih poverjenikov, dobile so nekatere dekanije (Cerknica, Leskovec in Lašče na Kranjskem; Jarenina, Mozirje in Šaleška dolina na Štajerskem; Št. Peter na Goriškem in Beljak na Koroškem) nove poverjenike. Drugod so lokalne razmere zahtevale, da je bilo treba dekanije v več poverjeništev deliti (Radeče, Mokronog, Žužemperk in Žalec); nekaj mest je še vedno izpraznjenih, ker se doslej odbora še ni posrečilo dobiti primernih osob za poverjenišтво (Zavrč, Reka itd.).

Ker g. Murnik v zadnjem velikem zboru podeljenega mu odborništva ni vsprejel in tudi gg. Povše in dr. Pajek mestu njega v odbor pozvana, ker sta dobila od neizvoljenih največ glasov, nista hotela stopiti v odbor, je prevzel odborništvo vsled povabila odborovega gospod Tomšič, uže bivši odbornik. Med letom se je odpovedal odborništvu še gosp. Hribar. Dva odlična odbornika je izgubila Matica vsled smrti, to je velezasluženega prvoritelja štajerskih Slovencev, državnega in deželnega po-

slanca Božidara Raića, ki je umrl tu v Ljubljani 6. avgusta lanskega leta, in pa neumornega izvrstnega sodelavca prof. Fran Erjavca, v svoji stroki nenadomestljivega, umršega 13. januarja t. l. v Gorici nagle in nepričakovane smrti. Odbor je sklenil, da se imajo po njih izpraznjena mesta popolniti v prihodnjem rednem velikem zboru. Dalje je bila večina odborova za to, da ima vsako leto izstopiti ravno četrtnina odbornikov, kakor je bilo običajno in se to naglaša v pravilih §. 12. V vseh dvomljivih slučajih odloči naj žreb.

Neizprosna smrt tudi v zadnji dobi našemu društvu ni prizanašala. Razven uže prej omenjenih dveh odličnjakov, B. Raića in Fr. Erjavca, kojih pogrebov se je Matica dostojno udeležila deloma po deputaciji, deloma tudi mnogobrojnejše, poklonivša jima vence, zgubila je Matica vsled smrti tudi še več ustanovnikov, letnikov, poverjenikov in sotrudnikov. Poleg Božidara Raića so umrli ustanovniki: državni in deželni poslanec, trgovec, posestnik in poverjenik Adolf Obreza v Cerknici 26. septembra 1886. l.; dekan in poverjenik Martin Šlibar na Vrhniki 22. februarja t. l.; posestnik Anton Froelich v Ljubljani 6. novembra 1886. l.; veleposestnik Fran Šentak na Vranskem 2. februarja t. l. in um. profesor Martin Valenčak v Celji 4. februarja t. l. Matica žaluje pa tudi ob gomili večjega števila letnih udov, zastopnikov vseh raznovrstnih stanov: duhovnikov, zdravnikov, uradnikov, učiteljev, posestnikov itd. Kolikor daleč segajo poročila poverjenikov in pa druga zasebna poročila, znaša njih število blizu 30. Vsem, posebno pa ustanovnikom, poverjenikom in duševnim podpornikom, bodi iz društva samega najblažji spomin!

Politične stvari.

Iz državnega zbora.

Razprave o proračunu naučnega ministerstva.

Kakor smo uže v zadnji številki poročali o teh razpravah, bile so živahne; boja vdeležili so se v obilni meri tudi slovenski poslanci, in je trajala ta razprava šest dni, katerih bilo je celó nekaj večernih sej. — Položaj slovenskih poslancev v tej razpravi bil je, kakor ves čas Taaffejeve vlade, težaven, ker, akoravno spadajoči k večini, niso imeli nikakoršnega povoda, svojo zadovoljnost izrekati naučnemu ministru.

Govorila sta pri tem poglavji poslanca Šuklje in Klun; prvi govoril je z splošnega stališča in je imel kot prvi govornik z desnice celó prav neprijetno nalogo, predlagati v imenu desnice, da se v nasprotji s sklepom budgetnega odseka, sprejme za nameščenje družega sekcijskega svetovalca potrebna svota. Zeló nehvaležno to nalogo rešil je govornik z veliko spretnostjo.

Poslanec Klun naletel je sicer jako neugoden čas, v torek v večerni seji, toda govor njegov bil je obsežen, dobro sestavljen in tako gladko in krepko govorjen, da mu je sledila vsestranska pohvala. — Ako je Šuklje po pravici šibal povikšanje učnine na gimnazijah in

pa neutemeljeno odlašanje slovenskih paralelk na Štajerskem in Primorskem, ter temu dodal še nekaj zasluženih udarcev po nekaterih znanih nemških agitatorjih na šolah ljubljanskih, držal se je Klun poglavitno grozovitosti pri ljudskem šolstvu na Koroškem in velikih napak, katere imajo ljudske šole na slovenskem Štajarskem in na Primorskem, oba govornika šibala sta tudi z zasluženjo ojstrostjo naredbo, s katero je učni minister Gautsch dovolil, da bode edina državna obrtna šola na jugu, obrtna šola v Trstu pristopna samo Lahom, ker je vsled pritiska tržaških Lahonov dovolil, da bode na nji italijanščina izključni učni jezik.

V drugi seji, v torek dopoldne, govoril je prvi levičar Proskovetz, za njim naučni minister Gautsch, ki je Šukljeju odgovarjal v resnici nedostojno, dalje Moravan Začek, ki je levičarje in njihove načela šibal z izredno ojstrostjo; dalje Türk, Tonner, Bendel in poročevalec Matuš. Stvarne popravke pa se govorili Plener, župnik Weber in Nitsche.

Iz Türkovega govora omenjamo samo enega pa pomenljivega stavka. Potem, ko je govoril o požidovanji šol in trdil, da naučni minister bržčas misli, da ni olikan, kdor ni požiden, imenoval je Gautscha „sfingo“ in nadaljuje: „Ako pa mi Nemci nismo v stanu rešiti danih nam zastavic, naj bode gospod naučni minister vsaj tako dober, da nas ne požre, temveč požre naj gospoda ministerskega predsednika (veselost), kar sem naravno izrekel kot priliko in ne v pravem pomenu besede. (Nova živa veselost.) — Ta izrek cika na znane namene Gautschove, da bi postal ministerski predsednik. — Enako zanimiv bil je stvarni popravek župnika Weberja, kateremu je v začetku seje minister Gautsch sicer v priliki pa zato ne menj žaljivo očital slabo razumnost. — Weber je rekel: Gospod naučni minister je bil tako ljubeznjiv, meni pokloniti odlomek jutranjozemске poezije, rekel je (se ve da v nemščini):

„Le mladiki je umljivo,

Kar cvetica govori.

Marsikdo čitava liste,

Toda jih razumel ni“.

Na to stvarno konstatujem (potrjujem), da gospod naučni minister ni razumel, mi odgovoriti tudi le na eno samo mojih trditev ter jo ovreči in jaz izrekam, da gospodu naučnemu ministru ne pripoznam ne pravice in ne zmožnosti, o moji razumnosti soditi.

Omeniti imamo dalje še dogodbe, katera se je v tej seji pripetila med govorom Bendelnovim.

Kako c. kr. profesor Bendel o sedanji vladi sodi, kaže začetek njegovega govora, ki se glasi: „Visoka zbornica! Kakor sem glasoval zoper dispozijski zaklad, tako bom glasoval tudi zoper vsako drugo točko državnega proračuna. — Jaz se ne morem odločiti, tej vladi privoliti tudi ne solda ne!

Dalje reče govornik: Moja nezaupnost zoper to vlado — tega nikakor ne prikrivam — zadeva vsakega njenih členov.“

No, in ta Bendel omenja proti koncu govora tudi Samhaberjevih pesmi, ki so bile prepovedane v vseh šolskih knjižnicah Kranjske, kakor je memogredé omenjal prejšnji dan poslanec Šuklje in pri tej priliki izreče Bendel: ravno danes došlo je poročilo, da je deželni šolski svet razsodil to stvar za Samhaberja povoljno.

Preden je Bendel to omenjal, mignil je minister Gautsch dr. Weitlofu (ki je prejšnji dan izrekel, da on in stranka njegova nima nikakoršnega političnega interesa na osebi naučnega ministra) ter mu pokazal eno listino izmed svojih aktov, potem bližal se je Weitlof po ovinkih Bendelu in mu tam med govorom predložil listek, tako, da so poslušalci, ki so tudi opazovali dogodbe v dvorani, imeli ministra po pravici na sumu, da je ta sam opoziciji preskrboval gradivo zoper ono, kar se je očitalo nemškim profesorskim agitatorjem v Ljubljani. — Te dogodbe bile so povod h konečni opazki Klunovega govora istega dne zvečer, v katerih omenja, da mu je sicer znano, da je poslanec Bendel, c. kr. profesor v Pragi, da mu je dalje znano, da je tako hud nasprotnik sedanje vlade, pa to mu ni bilo znano, da bi on vodil tudi vložni zapisnik pri c. kr. naučnem ministerstvu, da bi tako mogel vedeti, kakošne poročila tje dohajajo. Konečno misli, da bode morebiti naučni minister, ki je pri svojem nastopu javil, kako strogo bo pazil na uradno tajnost, ali pa oni poslanec z leveice (Weitlof), ki je včeraj trdil, da je njegova stranka zgubila politični interes za osebo naučnega ministra, vedel o tem kaj povedati. — Daljne razprave te seje in pa one družega dneva podajale so odgovore na pritožbo slovenskih poslancev: tako je zagovarjal Fuss znano trojico ljubljanskih velikonemških profesorjev, Korošec Gohn gonil je staro pesem, kako potrebna je nemščina koroškim Slovencem in kako jo zahtevajo vedno sami, ako dohajajo nasprotne prošnje, povzročujejo jih taki ščuvači, kakor današnji govornik (Klun).

Približno tako govorili so primorski Lahoni Luzzatto, Burgstaller in Hohenlohe. Ako bi človek samo te govore čital, moral bi soditi, da je vse obrekovanje, kar se govori in piše o lahonski irredenti na Primorskem, in da so vsi znani čini njeni, počenši o poskušenem napadu Oberdankovem in vse slednje tožbe zaradi veleizdajstva, da je vse to izmišljeno.

Slovinci pač nismo tako pozabljivi, kakor taki gospodiči mislijo in kakor je pozabljiv videti tudi naš naučni minister, akoravno je nekaj ljudi, ki ne neha hvalisati „fenomenalno nadarjenost“ njegovo.

V dopoldanski seji 11. maja govorili so Lueger s hudem osebnem napadom na poslanca Exnerja „dražega“ dvornega svetovalca za lesno obrt. V obrambo zoper ta napad oglašili so se Matscheko, Vrabec in Exner sam. Dalje sta govorila Fuss in Siegel in dalje nemec s Česke O. Pollak s predlogom: naj se Anastaziju Grün-u v Ljubljani napravi spominek na državne stroške, in naš poslanec Hren s predlogom: naj se v prihodnji državni proračun postavi podpora 400 gld. za Glasbeno matico, za letos pa naj se ji dá primerna podpora. Dalje so govorili k po-

glavji bogočastja: Pichler, Pscheiden, ta v izvršitev postave o dopolnenji kongrue, dalje minister Gautsch, Lorenzoni, Kopicinski in Waibel.

Pri naslovu 11. „Ustanove in doneski za namene katoliškega bogočastja“ pa Kovalski in Lueger.

V večerni seji tega dneva govorili so pri naslovu „Visoke šole“: Luzato, Pscheiden, Menger, Gautsch in Beer.

Dne 12. maja pričela se je seja s tem, da je predsednik Smolka na zahtevanje Klunovo, ki je govoril tudi po naročilu Šukljejevem „k redu pozval“ Luzatto-a, ki je govornikoma očital „sumičenje“ in „obrekovanje“, predsednik je utemeljeval svoje karanje s tem, da se niti v Klunovem niti v Šukljejevem govoru ne nahaja ničesar, kar bi utemeljevalo tako očitaje. Na zahtevanje Luzattovo pa se je potem k redu pozval tudi Klun, ker je zahtevajoč „klic k redu“, memogrede rekel: „morebiti, da je tako (kot Luzattovo) govorjenje navadno v tržaškem mestnem zboru. — Dalje je predsednik še k redu pozval Pichlerja, ki je povodom jezikovne razprave v gosposki zbornici očital škofom, da so izdajice svojega naroda.

Pri razpravi sami govorili so: Derschatta, Nitsche, Coronini, Gautsch, Kovalski, Sturm in poročevalec Matuš.

Dne 13. maja, postavilo se je pred budgetno razpravo, poročilo odseka za pogodbo z Ogersko

o novi kvotini postavi.

Ker je to poročilo tako nenadoma hitro prišlo na dnevni red, bila je razprava v primeri z važnostjo predmeta zelo kratka.

Poročevalec bil je Javorski in govornika bila sta Plener in Poklukar. — Plener razpravljaj je cele kope števil, s katerimi se je računalo in kako bi se dalo v prihodnje računati, in je tako temeljito obdelal denarsko-tehniško stran vprašanja v dve uri trajajočem zanimivem govoru.

Za njim govoril je dr. Poklukar blizo eno uro. On je marsikaj tega na kratko dopolnil, kar jo obširno Plener razpravljaj. V svojem govoru omenjal je, da bi se razmera kvote zračunala v razmeri 45:55% ako bi se za podlago vzela narodnost vojakov, katere uno- in tostranske dežele dajejo k skupni vojni, in vojna z mornarico prizadeva ravno veliko večino vseh skupnih potrebščin. — Dalje kazal je govornik, kako od leta do leta postaja bolj negotovo računanje kvote, ako se za podlago jemljejo dohodki iz posrednih in neposrednih davkov. Zato bo treba seči po drugačem načinu računanja. Tu se ponuja v prvi vrsti računanje na podlagi vseh dohodkov ali pa vseh stroškov, kakor se kažejo v obeh stranskih državnih proračunih oziroma računskih sklepih. Računanje pokazalo je govorniku, da bi na tej podlagi kazala razmera 38—40% proti 62—60%.

Kar je izraženo v prvem naznalu (nunciju) naše kvotne deputacije, to je ozir na vse te faktore in se ne dá ometavati. Ker pa se nikakor ni dalo doseči

boljšega, sprejelo se je nespremenjeno dosedajno stanje. Govornik omenjal je potem tako zvan precipuum 2% za vojaško pokrajno, omenjal pri tej priliki zopet vtelesenja Marijindola in Šumberka k deželi Kranjski. Jedro vsega pa je bilo v drugi polovici govora, ko je govornik odgovarjal na vprašanje: Kaj nam treba storiti, da sedaj v resnici previsoka kvota v prihodnje postane za nas znosna. — Odgovor se je glasil: Glejmo, da ne zaostajamo za Ogersko tudi v prihodnje, glejmo, da ojačimo našo gospodarsko in s to tudi davčno moč. Kot sredstva v to svrhu priporočal je:

- a) povzdigo splošne omike,
- b) izrekoma obrtni poduk,
- c) povzdigo obrtnij in trgovine pri izdelavanju novih cest in železnic,
- d) povzdigo kmetijstva potom meloracij, osuševanja močvirjev, vredjenja rek in potokov.

Konečno zaklical je govornik levičarjem: poprimite se enkrat pravičnosti, pustite take narodne zdražbe, kakor je bil boj zoper zadnjo Pražakovo jezikovno naredbo, poprimimo se vsi složno dela za povzdigo našega gospodarstva in tako nam bo vsaj v 10 letih, ako ne prej, mogoče izreči, toliko kvoto imamo, imamo pa tudi moč plačevati jo. (Krogi desniški sprejeli so govor z glasno pohvalo.)

Naši dopisi.

Iz Kamnika 12. maja. — Včeraj bilo je naše mesto v veliki nevarnosti. V tovarni za smodnik ali prav za prav v onem oddelku, kjer se čisti soliter, nastal je vsled neprevidnosti delavca, ki je imel popraviti kotel, nagloma velik požar, kateri je vničil vse zaloge solitarja v srednjem oddelku dotičnega poslopja. Požar nastal je krog 11. ure dopoldne, nagloma prihitela je na pomoč domžalska požarna bramba in krog 2. ure popoldne došla je uže na pomoč brzojavno klicana ljubljanska požarna bramba.

Nevarnost za gasilce in za kamniško mesto bila je zelo velika, ker je v istem poslopju, kjer je gorelo, bilo spravljenega 28.000 centov žvepla. Izrečena je bila beseda enako za gasilce, kakor za meščane, naj bežé, kar morejo, ako se vname žveplo. Vsled tega bilo je vse na begu proti Mengišu, nastala je strašanska zmešnjava: otroci iskali so starišev in narobe, v hišah pustili so zakurjena ognjišča s kosilom pri ognji. V kočijah, na lojtrah in na ročnih vozovih odvažali so otroke in bolnike, na kratko vse se je balo najhujšega, ako bi se zaloga žvepla vnela. K sreči zabranili so to neumorno delujoči gasilci. Kmalu po dveh popoldne bil je ogenj toliko ukroten, da se izrekoma po došli ljubljanski parni brizgalnici ni bilo bati več razširjenja ognja. — K sreči bile so vsega skupaj poškodovane samo 4 osebe in nevarno samo eden.

Čujemo, da bode dr. Poklukar, državni poslanec za kamniško mesto, vlado interpeliral o tej zadevi in da je